

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
asiantuntija Reetta Pietikäinen
toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker

TPY:n näkökulmat STM:n asiantuntijakuulemisessa 13.6. ja kuulemista täydentävät huomiot, jotka koskevat

Luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) pitää luonnosesitystä kannatettavana. **Se, ettei nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa edellytettäisi sairaus- tai vammadiagnoosia, vaan toimintakykyä tarkasteltaisiin kokonaisvaltaisesti, on tarkoituksenmukaista.** Tarve tällaiselle kuntoutukselle on havaittu työpajatoiminnassa ja etsivässä nuorisotyössä, ja tätä linjausta on toivottu pitkään.

Työpajakentällä ja etsivässä nuorisotyössä on merkittävä määrä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria, joilla on suuria haasteita elämähallinnassaan. Heidän toimintakykynsä ja arjen asioiden hallintansa voi olla merkittävästikin heikentynyt, mutta heillä ei välttämättä ole diagnoosia. **Nuoria on ammatillisessa kuntoutuksessa ollut yleisesti ottaen liian vähän suhteessa kohderyhmään ja sen tarpeisiin.** Kynnys ammatilliseen kuntoutukseen hakeutumisessa on ollut liian korkea. On hyvä, että nuoren ammatillisena kuntoutuksena järjestettäisiin sekä kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia ja opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia selvittäviä ja arvioivia että valmennuksellisia palveluja.

Kuntoutusta mahdollisesti tarvitsevien nuorten löytäminen, kuntoutustarpeen tunnistaminen ja arviointiin ohjaaminen on prosessin kriittinen paikka, ja siihen tulee panostaa. Esityksessä ei mainita lainkaan nuorten työpajoja tässä roolissa. Työpajoilla on kuitenkin merkittävät volyymit ja hyvä valtakunnallinen kattavuus: työpajatoimintaa toteutetaan yli 90 prosentissa Suomen kunnista ja työpajapalveluihin osallistuu vuosittain n. 15 000 nuorta, joista merkittävä osa on tällaisen kuntoutuksen tarpeessa. TPY katsoo, että **esityksessä tulee tuoda esille työpajojen rooli kuntoutukseen ohjaavana tahona ja yhteistyöverkoston jäseninä.**

On hyvä, että etsivä nuorisotyö on nähty palveluun ohjaavana tahona. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ovat osa samaa sosiaalisen vahvistamisen kokonaisuutta, niillä on yhteisiä tavoitteita ja ne muodostavat palvelujatkumon. **Ohjaavana tahona toimimisen lisäksi osa työpajoista voi toimia myös nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajana sekä toimintakyvyn arvioinnissa että valmennuspalveluissa.**

Esityksessä tuodaan esille, että palvelujen sisältöjä kehitettäessä Kela tekisi yhteistyötä erityisesti etsivän nuorisotyön ja sosiaalihuollon kanssa päällekkäisten palvelujen välttämiseksi ja tarkoituksenmukaisten palvelukokonaisuuksien rakentamiseksi. Tämä on kannatettavaa. **Palveluiden mahdollista päällekkäisyyttä tulee tarkastella myös työpajatoiminnan suhteen.** Työpajat tuottavat perustehtävänään ohjaus- ja valmennuspalveluja, ja monilla työpajoilla toteutetaan myös esimerkiksi työ- ja toimintakyvyn arviointeja. Nuoren palveluprosessi voi rakentua joustavasti kuntoutukselle ja työpajapalveluille nuoren yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden mukaisesti. **Työpajat tulee huomioida myös kehittämiskumppaneina.** Kelan ammatilliselle kuntoutukselle uuden kohderyhmän määrittelyssä kannattaa hyödyntää etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden kokemuksia – näillä toimialoilla on pitkä kokemus juuri tämän kohderyhmän kanssa työskentelystä.

Esityksessä ei kuvata, miten Kelassa käytännössä arvioidaan ja päätetään, kuka nuoren ammatilliseen kuntoutukseen pääsee, eli mitkä kuntoutuksen myöntämisedellytykset ovat. Laadittavaan suositukseen kirjattavien kriteerien on oltava selkeitä, ja kuntoutuksessa **on voitava hyödyntää laajasti myös työpajojen monialaista osaamista**. Hankkeissa kehitetty joustava suullinen hakeminen, etenkin nuorelle tutun oman työntekijän (esim. etsivä nuorisotyöntekijä tai työpajan valmentaja) vaikuttaa toimivalta käytännöltä. Esityksen **etuuksiin liittyvät linjaukset ovat tarkoituksenmukaisia**. Ylläpitokorvaus sekä ohjausryhmän esittämä 24 §:n kuntoutusraha odotus- ja väliajalta ovat kannatettavia. Ne toimivat kannustimina ja motivoivat nuoria kiinnittymään palveluun. Hyvää on myös se, ettei esityksessä määritellä etuuden saamiseksi päiväkohtaista tuntimääräistä kestoja, jotta palvelua voidaan räätälöidä yksilöllisesti nuoren kunnon ja tarpeen mukaan.

Palveluiden tuottaminen lähellä nuoria eli lähipalveluina on oltava mahdollista, jotta kynnys kuntoutukseen osallistumiseen ei nouse liian suureksi. Tässä **kuntoukseen kiinnittymisen prosessissa työpajat ovat olennaisia kumppaneita, joiden tarjoamia palveluita kannattaa hyödyntää**. Nekin työpajat, jotka eivät ole Kelan palveluntuottajia, voisivat tarjota ns. odotus- tai väliaikojen palvelua, jotta nuoren toimintakyky ei putoa varsinaisten kuntoutusjaksojen välissä. Työpajatoiminta yhdistää yksilöllisen valmennuksen, osaamista kasvattavan työtoiminnan sekä yhteisöllisyyttä tukevan ryhmävalmennuksen ja vertaistuen. Työpajatoiminta rakentuu monialaiselle verkostotyölle ja edistää arjenhallintaa, osallisuutta sekä koulutus- ja työmarkkinoille sijoittumista.

TPY kiinnittää huomiota esityksen nuoren ammatilliseen kuntoutukseen suunniteltuun asiakasvolyymiin. **To-dennäköistä on, että kuntoutuksen kysyntä on tässä arvioitua suurempaa**. Jotta tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan, palveluun myönnettävää määrärahaa tulisi voida kasvattaa. Jatkossa tulisi tarkastella myös nuoren ammatillisen kuntoutuksen yläikärajaa: tarvetta palvelulle olisi myös 25–29-vuotiailla nuorilla.